

АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ ЖҮЙЕСІ ЖӘНЕ ЕСЕНОВ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ТӘЖІРИБЕСІ

Дальмуханова Феруза Козибаевна
Yessenov University
Қазақстан, Ақтау қ.

Жоғары білім беру саласындағы интеграциялық процестер мен жаһандану талаптары академиялық ұтқырлықты дамыту қажеттілігін алға тартып отыр. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі 2011 жылдан бастап академиялық ұтқырлықты білім беру сапасын арттыру құралы ретінде енгізіп, оны жүйелі түрде дамытуда. Бұл бағдарлама студенттердің, магистранттардың, докторанттар мен оқытушылардың басқа ЖОО-ларда білім алуына, тәжірибе алмасуына, халықаралық ғылыми ортаға енуіне мүмкіндік береді. Қазақстанда академиялық ұтқырлық 2011 жылы Қазақстан Республикасы Үкіметінің №152 қаулысымен бекітілген «Академиялық ұтқырлықты дамытудың тұжырымдамасы» негізінде жүзеге аса бастады[1]. Бұл тұжырымдамаға сәйкес академиялық ұтқырлық ішкі (ел ішіндегі ЖОО арасында) және сыртқы (шетелдік ЖОО-мен) болып екіге бөлінеді.

Академиялық ұтқырлықтың негізгі мақсаттары:

Білім сапасын арттыру;

Студенттердің жаһандық білім жүйесіне бейімделуі;

Ғылыми әлеуетті арттыру;

Қазақстандық жоғары білім беруді халықаралық деңгейге шығару.

Шахмардан Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті (Есенов университеті) Қазақстандағы заманауи жоғары оқу орындарының бірі. Университет халықаралық стандарттарға сай білім беру, ғылыми зерттеу және академиялық ұтқырлықты дамыту бағытында белсенді жұмыс атқарады.

Университеттің ұстанымы мен серіктестіктері:

Есенов университеті академиялық ұтқырлық бағдарламасы аясында әлемнің 20-дан астам елімен ынтымақтастық орнатқан.

Студенттер Түркия, Польша, Корея, Германия, Литва, Чехия, АҚШ, Ресей, Қытай және басқа елдердің жетекші университеттерінде бір семестр немесе бір оқу жылы көлемінде білім алады. Университет Erasmus+, Mevlana, DAAD және басқа да халықаралық бағдарламаларға қатысады.

Ішкі ұтқырлық:

Қазақстандағы Назарбаев Университеті, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Абай атындағы ҚазҰПУ сынды беделді ЖОО-лармен байланыс орнатылып, ішкі академиялық ұтқырлық шеңберінде тәжірибе алмасу жүргізіледі.

Оқытушылардың ұтқырлығы:

Есенов университетінің профессорлық-оқытушылар құрамы шетелдік ЖОО-ларда дәріс оқиды және ғылыми конференцияларға қатысады.

Сонымен қатар, университетке шетелдік профессорлар шақырылып, студенттерге дәріс оқиды және мастер-класстар өткізеді.

Академиялық ұтқырлық – жоғары білім берудің сапасын арттырудағы маңызды құрал. Ол студенттердің кәсіби әлеуетін дамытып қана қоймай, олардың дүниетанымын кеңейтеді, әртүрлі мәдениет өкілдерімен тіл табысу қабілетін арттырады. Есенов университеті бұл бағытта белсенді жұмыс істеп, білім алушыларға әлемдік білім беру кеңістігіне енуге мүмкіндік беріп отыр[2]. Болашақта осындай тәжірибелер Қазақстан жоғары білім жүйесінің халықаралық бәсекеге қабілеттілігін арттыруға елеулі үлес қосатыны сөзсіз.

академиялық ұтқырлық – заманауи жоғары білім беру жүйесінің маңызды бөлігі ретінде студенттер мен оқытушыларға кәсіби, зияткерлік және мәдени тұрғыдан дамуға мол мүмкіндік береді. Алайда, шетелде білім алу немесе сабақ беру тек артықшылықтармен ғана шектелмейді. Ол өзімен бірге қауіпсіздік, әлеуметтік бейімделу, мәдениетаралық тосынсыйлар сияқты мәселелерді де алып келеді. Сондықтан шетелге шығатын білім алушылар мен оқытушылар үшін тек академиялық дайындық емес, сондай-ақ қауіпсіздік шараларын сақтау да маңызды.

Академиялық ұтқырлықтың студенттер мен оқытушылар үшін тиімділігі

1. Білім сапасын арттыру:

Студенттер әлемдік деңгейдегі ЖОО-ларда оқып, заманауи білім мен тәжірибе алады.

Оқытушылар шетелдік әріптестермен ғылыми жобалар жүргізіп, кәсіби дамуына жол ашады.

2. Тілдік және мәдени құзыреттілік:

Шетелде білім алу шет тілін меңгеру деңгейін жоғарылатады.

Мәдениетаралық ортада болу адамның әлемге көзқарасын кеңейтеді, толеранттылық пен бейімделу қабілетін дамытады.

3. Халықаралық ғылыми байланыстар:

Ұтқырлық барысында орнатылған байланыстар бірлескен зерттеулерге, халықаралық жарияланымдарға және кәсіби серіктестікке жол ашады.

4. Жеке тұлғалық даму:

Студенттердің өз бетімен шешім қабылдау, жауапкершілік алу, уақытты басқару дағдылары қалыптасады.

Оқытушылар заманауи оқыту әдістемелерін меңгеріп, өз курстарын жаңарта алады.

Шетелде қауіпсіздік мәселелері және алдын алу шаралары

Шетелде білім алу немесе жұмыс істеу барысында қауіпсіздік – басты назардағы мәселенің бірі. Бұл ретте бірнеше аспектіні атап өту қажет:

1. Заңдық және визалық қауіпсіздік:

Шетелге шығатын азаматтар елдің иммиграциялық заңдарын, виза ережелерін мұқият зерттеуі қажет.

Құжаттардың дұрыстығын тексеру, ЖОО тарапынан шақыру хаттарын алу – маңызды қадам.

2. Денсаулық сақтау және сақтандыру:

Шетелде оқу кезінде медициналық сақтандыру міндетті. Бұл күтпеген жағдайларда медициналық көмек алуға мүмкіндік береді.

COVID-19 пандемиясынан кейін денсаулық қауіпсіздігіне деген талаптар күшейтілді.

3. Мәдени және әлеуметтік бейімделу:

Көптеген студенттер мен оқытушылар мәдени шокты бастан кешіреді. Бұған алдын ала дайындалу керек: барған елдің салт-дәстүрін, киіну мәдениетін, діни нормаларын зерттеу.

Университеттер әдетте шетелдік студенттерге арналған бейімделу курстарын ұсынады.

4. Тұрғын үй және тұрмыс қауіпсіздігі:

Ресми ұсынылған жатақханалар немесе тексерілген тұрғын үй нұсқаларын таңдаған жөн.

Қауіпсіздік талаптарына сай аймақтарда тұру маңызды. Көпшілік орындарда жеке заттарға мұқият болу керек.

5. Төтенше жағдайларда байланыс:

Елшілік, консулдық мекемелердің мекенжайы мен телефондары алдын ала жазып алынуы тиіс.

Халықаралық бағдарламалар көбіне апаттық жағдайларға арналған "хабарландыру жүйесін" ұсынады.

Академиялық ұтқырлық – білім беру мен ғылым саласын интернационалдандыруға бағытталған маңызды құрал. Студенттер мен

оқытушылар үшін бұл тек білім мен тәжірибе алмасу ғана емес, сонымен қатар жеке даму мен мәдениетаралық диалог алаңы. Алайда, шетелге шығумен байланысты қауіпсіздік мәселелерін ескермеу – күрделі салдарға алып келуі мүмкін. Сондықтан, халықаралық бағдарламаға қатысушылар тиісті дайындықтан өтіп, қауіпсіздік талаптарын сақтауы қажет. Осылайша академиялық ұтқырлықтың барлық артықшылықтары толық іске аса алады.

1. Түркиядағы академиялық ұтқырлық және қауіпсіздік
Тиімділігі:

Қазақстандық ЖОО-лар мен Түркия университеттері арасындағы байланыс өте тығыз. Әсіресе Mevlana және Erasmus+ бағдарламалары арқылы көптеген студенттер мен оқытушылар Түркияда білім алады[3]. Түрік университеттерінде білім беру сапасы жоғары, ал мұсылман мәдениетіне жақын орта студенттердің тез бейімделуіне ықпал етеді.

Қауіпсіздік:

Түркияда тұратын студенттерге арналған жатақханалар көбінесе университет жанында орналасқан және күзетпен қамтамасыз етілген.

Елде қоғамдық тәртіпке үлкен мән беріледі, бірақ саяси немесе діни жиындарға қатыспау ұсынылады.

Жер сілкінісі қаупі бар аймақтарда (мысалы, Стамбул, Измир) тұратын студенттерге төтенше жағдайларға дайын болуға кеңес беріледі.

2. Польшадағы академиялық ұтқырлық және қауіпсіздік

Тиімділігі:

Польша - Еуропадағы студенттер үшін тартымды бағыттардың бірі. Жыл сайын Қазақстаннан жүздеген студент Erasmus+ және екіжақты келісімдер аясында Краков, Варшава, Вроцлав қалаларындағы ЖОО-ларда білім алады. Ағылшын тілінде оқу мүмкіндігі - үлкен артықшылық.

Қауіпсіздік:

Польша ЕО елдерінің бірі ретінде қауіпсіздік стандарттары жоғары.

Медициналық сақтандыру – міндетті талап.

Шетелдік студенттер үшін арнайы бейімделу орталықтары бар, олар психологиялық көмек те ұсынады.

Польшада расистік көзқарастармен бетпе-бет келу ықтималдығы аз болса да, үлкен қалаларда сақтық қажет.

3. Германиядағы академиялық ұтқырлық және қауіпсіздік

Тиімділігі:

Германия - білім беру сапасы ең жоғары елдердің бірі. Қазақстандық студенттерге арналған DAAD бағдарламасы – академиялық ұтқырлықтың кең тараған нұсқасы. Университеттер ғылыми инфрақұрылымымен және заманауи зертханаларымен ерекшеленеді.

Қауіпсіздік:

Германияда студенттер үшін барлық жағдай жасалған: медициналық көмек, студенттік жатақханалар, тегін не арзан көлік карталары.

Шетелдіктерге бейімделу үшін «Studierendenwerk» орталықтары жұмыс істейді.

Германияда құқықтық тәртіп жоғары деңгейде, бірақ түнгі уақытта белгісіз аудандарда жүрмеу ұсынылады.

COVID-19 сияқты жағдайлар кезінде Германия үкіметі шетелдік студенттерге толық ақпарат беріп отырады.

4. Жалпы статистика (Қазақстан, 2023–2024 оқу жылы)

ҚР Білім және ғылым министрлігінің дерегі бойынша, 2023 жылы 5 300-ден астам студент сыртқы академиялық ұтқырлық бағдарламаларына қатысқан. Ең көп студент жіберілген елдер: Түркия (28%), Польша (17%), Оңтүстік Корея (12%), Германия (11%).

800-ге жуық оқытушы академиялық ұтқырлық аясында шетелде дәріс оқыған немесе ғылыми стажировкадан өткен.

Академиялық ұтқырлыққа қатысушылардың 93%-ы бұл тәжірибені өте пайдалы деп бағалаған.

Академиялық ұтқырлық – кәсіби және тұлғалық даму үшін зор мүмкіндік. Түркия, Польша, Германия сияқты елдерде білім алу арқылы студенттер тек академиялық білім ғана емес, сонымен қатар өмірлік тәжірибе жинайды. Алайда, әрбір қатысушы шетелде өмір сүру мен оқу кезінде қауіпсіздік ережелерін қатаң сақтауы қажет. Жақсы дайындық пен ақпараттандырылған болу – сәтті ұтқырлықтың кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. ҚР Үкіметі. «Академиялық ұтқырлықты дамытудың тұжырымдамасы», 2011 ж.
2. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. Жоғары білім сапасын қамтамасыз ету стратегиялары.
3. Есенов университетінің ресми сайты – <https://yu.edu.kz>
4. Tempus, Erasmus+ бағдарламаларының ресми есептері.